

TÓTH ÁGOTA

Újvidéki Egyetem, BTK,
Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék
gota.tth@gmail.com

„ÉS ITT VAN ÚJRA KÁIN” Káin-parafrázisok párbeszéde a középiskolai irodalomtanításban (Részlet)

A zsidó-keresztény kultúrkör szerint az emberiség történetének kezdetén egy testvérgyilkosság áll. Káin és Ábel története az Ószövetség igen szűkszavú írása; talán részben emiatt, részben pedig az általa megragadott probléma: az azóta sem változó testvérvizsoly szemléletes ábrázolása miatt nagyon kedvelt témája a művészeteknek. Káin története a középiskolai irodalomórákon is izgalmas téma, és még közelebb hozható néhány 20. és 21. századi újraírásának megismerésével, megbeszélésével. A tanulmány két regény, egy novella és egy versciklus alapján tekinti át, hogy az első testvérgyilkos története napjaink irodalma alapján milyen értelmezéseket hívhat elő. A témával foglalkozó művek kiválasztása az alapján történt, hogy mennyire megfogható a problémafelvetésük a középiskolás korosztály számára.

Kulcsszavak: Káin és Ábel, parafrázis, Ady Endre, Hermann Hesse, Kosztolányi Dezső, José Samarago, irodalomtanítás, középiskola

*„...újra meg újra elismételte azokat a szavakat,
melyeket eddig mondott, míg el nem veszítették az értelmüket,
és összefüggéstelen hangok sorozatává,
értelmetlen motyogássá nem változtak.”*

(José Saramago: Káin)

Az emberiség története szörnyű bűncselekménnyel: testvérgyilkossággal kezdődik, amely bűncselekmény évszázadok, évezredek óta nem szűnik meg újra lejátszódni. Noha a különböző mitológiák eltérően vélekednek az ember

teremtéséről, a világ kezdetéről, de abban nagyjából hasonlítanak, hogy mi, emberek: testvérek vagyunk. A zsidó-keresztény mitológia szerint az első emberpár elsőszülötte – Káin – irigységből, féltékenységből megölte öccsét – Ábelt. Mi sem természetesebb, mint hogy a nagy, közös történetünknek ezt az ellentmondásos, mindannyiunk számára ismerős érzéseket felidéző kezdetét számos művész mesélte és meséli el újra és újra. Inspiráló történet ez, hiszen felismerjük benne természetünk mélyen őrzött titkát, emellett a Bibliában található összöveg nagyon szűkszavú, rejtélyes, nyitott elbeszélés, amely sok, különböző továbbgondolásra ad lehetőséget. A mítoszokat továbbgondolni inspiráló még azért is, mert „a mítosz – miközben elmeséli, hogyan kezdődött a világ – elmondja, hogyan alakult ki az emberi léthelyzet a maga egészében véve nyomorúságos formájában” (SZÉNÁSI 2014: 819).

Természetesen nemcsak műalkotások, hanem elemzések, tanulmányok sokasága is foglalkozik a Káin-témával. Jelen tanulmány abból a szemszögből vizsgálja, hogy a középiskolai irodalomórákon mely szövegekből kiindulva lehet/érdemes foglalkozni vele.

1. BIPOLARITÁS, INDIVIDUALIZÁCIÓ

1.1. Hermann Hesse: *Demian*

A Hesse-regény Káin-értelmezésének két aspektusával érdemes foglalkozni a középiskolai irodalomórán. Az egyik a lélek kettős természete, a másik az individualizáció. A „*Demian* a fiatal kor egyik meghatározott feladatáról és szükségéről szól, amely fiatal korban természetesen még nem ér véget, azonban mégis ehhez az életkorhoz van a legtöbb köze. Ez az individualizálódásért, a személyiség létrejöttéért vívott küzdelem”.¹ A regény az archetípusok és a lélek osztotságának jungi elméletére épül.² A főszereplő, a narrátor, a történet kezdetén tíz éves Emil Sinclair elmeséli belső utazását, amelynek során felismerte és elfogadta személyiségének ellentmondásosságát, a polgári társadalmon való kívülállását. Ebben a belső utazásban archetipikus figurák voltak a segítségére: az árnyék, a belső vezető, az anima és az anya. A mi témánk szempontjából az árnyék szerepe érdekes. Sinclair gyermekkorától kezdve érzékeli az őt körülvevő világ kettősségét: „Két világ keresztezte ott egymást, két pólusról jött a nappal és az éjszaka. Az egyik világ az atyai ház volt, sőt szűkebb ennél, tulajdonkép-

1 Idézet Hesse 1929. februári keltezésű, Marie-Louise Dumontnak írt leveléből. Idézve MICHELS, Volker (Hg.): *Materialien zu Hermann Hesses „Demian“: Erster Band*, 199. oldal alapján. (RISKÓ 2009: 13)

2 „A *Demian* olvasható mint Emil Sinclair, a főhős individuációs útjának története jungi értelemben, úgy, ahogy Hesse maga is használja a fogalmat a műben.” (RISKÓ 2009: 13)

pen csak a szüleimet jelentette. Ezt a világot nagyrészt jól ismertem. Anya és Apa volt a neve, szeretetnek és szigorúságnak hívták, példaképnek és iskolának. Ehhez a világhoz simogató fény, világosság és tisztaság tartozott, itt szelíd, barátos beszéd, tiszta kéz és tiszta ruha, jólneveltség honolt. Itt énekelték a reggeli korált, itt ünnepelték a Karácsonyt. Ebben a világban voltak egyenes vonalak és jövőbe vezető utak, volt kötelesség és vétek, volt rossz lelkiismeret és gyónás, volt megbocsátás és voltak fogadalmak, volt szeretet és tisztelet, volt Biblia és bölcsesség. Ehhez a világhoz kellett igazodni, hogy az élet világos és tiszta, szép és rendezett legyen. A másik világ már saját házunk kellős közepén elkezdődött, és teljesen más volt. Más volt a szaga, másként beszélt, mást ígért és mást követelt. Ebben a másik világban cseléd lányok és kézműves legények, kísértethistóriák és botrányos történetek honoltak. A szörnyűséges, ijesztő, mégis vonzó és titokzatos dolgok tarka folyama hömpölygött itt: mészárszék és börtön, részekék és szitkozódó nőszemélyek, ellő tehének, felbukott lovak, betörésekről, gyilkosságokról és öngyilkosságokról szóló történetek” (HESSE é. n.: 1–2). Ezt a kettőséget később saját lelkében is felismeri: egy osztálytársa, aki a jungi értelemben vett árnyék megtestesülése, „bűnre csábítja”, aminek következtében szembesül lelkének sötét, gonosz oldalával. Ekkor lép be a történetbe a „belső vezető” egy új osztálytárs személyében: Demian, aki Sinclair számára megmutatja a kivezető utat ebből a vergődő, önmarcangoló lelkiállapotból, a Káin-történetnek egy új értelmezését adja: „A jel eleve megvolt, azzal kezdődik a történet. Volt egy ember, és volt valami az arcában, ami a többieket megriasztotta. Nem merték bántani, lenyűgözte őket, ő is, a gyerekei is. Valószínűleg nem is volt a valóságos jel a homlokán, mint egy postai bélyegző, ritkán történik ez ilyen durván az életben. Sokkal inkább valami, ami alig észrevehető. Egy kicsit több szellem, egy kicsit több merészség a tekintetében, mint amennyihez az emberek hozzászoktak. Ennek az embernek hatalma lett, ettől az embertől tartottak. »Jelet« viselt. A többiek pedig azzal magyarázhatták, amivel akarták. És a többiek mindig azt akarják, ami kényelmes, és ami igazolja őket. Félték a Káin-gyerekektől, hisz »jelet viseltek«. Tehát nem annak tulajdonították, ami volt, vagyis kitüntető jelnek, hanem az ellenkezőjének. Azt mondták, hogy a jelet viselő fickóktól félni kell, és hát kellett is. A bátraktól és jellemesektől mindig nagyon félnék az emberek. Nagyon zavarta őket, hogy a rettenthetetlenek és félelmetesek egyik nemzetsége arrafelé kódorgott, hát rájuk ragasztottak egy gúnynevet és egy mesét. Így álltak bosszút, így kárpótolták magukat a kiállt félelemért” (HESSE é. n.: 8–9.). Sinclair önmagához vezető útja úgy folytatódik, hogy elfogadja kétpólusú személyiségét, és elindul az individualizáció útján, amiben szintén nagy szerepe van a Káin-történetnek. Demian fent idézett eszmefuttatása alapján a főhős felismeri, hogy ez a bizonyos bélyeg az ő homlokán is ott van, hiszen mindig is kívülállónak érezte magát a

környezetében. A regényben tehát Káin azoknak az embereknek a szimbóluma, akik a többség fölé kerekednek intelligenciájuk, bátorságuk, öntudatosságuk révén, és akik ismerik és el is fogadják lelkük árnyékos oldalát.

1.2. Ady Endre: *Káin megölte Ábelt*

A lélek bipoláris volta, ami Sinclair önismeretének kulcsa, Ady Endre *Káin megölte Ábelt* című versének is alaptétele, de más választ ad a kérdésre. Nem a sötét és világos oldal közti egyensúly megtalálását írja le, mint a Hesse-regény, hanem a sötét oldal győzelmét a világos felett: „Nincs senkihez közünk / S te nem adtál elég erőt, / Uram, hogy ketten legyünk egyek / A te arcod előtt. (...) Megöltem magamat, / Mert furcsák voltunk kettesen: / Fogadj, Jehová, két-együnket / Értőn és kedvesen” (ADY 1999: 276).

Hesse és Ady Káin-értelmezése hasznos és érdekes téma annak a korosztálynak, amely először szembesül a személyiség ellentmondásosságával. Érdeemes elgondolkodni, elvitatkozni azon, hogy mit lehet kezdeni ezekkel a nehezen érthető belső indítatásokkal. A két szöveg jó útmutató, fogódzó a válaszok megkeresésében.

2. „ITT VALAMI TITOK LEHET, AMIT NEM ÉRT”

2.1. Kosztolányi Dezső: *Káin*

„Sötét és bozontos volt, amint a földre hajolt. Mikor pedig felemelte arcát, a sötétség növekedett” (KOSZTOLÁNYI 1943: 245) – ezek Kosztolányi Dezső *Káin* című novellájának első mondatai, amelyek akár folytathatnák is Sinclair és az Ady-vers lírai énjének történetét.

Kosztolányi novellája is lélektani értelmezését adja a bibliai történetnek, illeszkedik az apa–fiú viszony kérdés freudista szemlélethez, ami a szerző több írásában is visszatérő téma. Kosztolányi nem értelmezi, mint Hesse, hanem újraírja és demisztifikálja a történetet. A novella főhőse a földművelő Káin, a család elsőszülöttje, aki kemény, gyötrelmes munkával próbálja megteremteni az életben maradáshoz szükséges ételmet, és aki – nem tudja miért – kiesett apja kegyeiből. Amióta megszületett öccse: Ábel, azóta az apa csak a fiatalabb fiúval törődik, Káin megvetetté, érdektelenné vált számára. Káin legnagyobb fájdalma ez az elutasítás, ráadásul hiába töri a fejét, hogy mi lehet az oka, nem tud rájönni. A testvérviszály/féltékenység nem változó természetét látjuk újra, megfosztva minden szakralitástól, csupaszon, de a lényegét tekintve változatlanul. Sok diák számára ismerős probléma a testvérviszály: a szülők figyelméért, szeretetéért való küzdelem. Az előnyben részesített fölénye, az alulmaradt keserű gyűlölete a legtöbb gyerek számára ismerős.

Kosztolányi története is az őstörténetnek azokra a hiátusaira épít, amelyek azóta is a legerősebb kételyeket tartják életben az emberi lét értelmességét illetően: miért utasítja el az Úr Káin áldozatát, és miért védi meg őt a gyilkosság után a bélyeggel?

2.1.1. A Jel

Kosztolányi Káinján a bélyeget a felesége veszi észre. Az asszony megrémül, amikor meglátja: „A folt. A vér. A jegy – és bámulta tágra nyílt, óriás szemekkel a bélyeget” (KOSZTOLÁNYI 1943: 249).

A Káin-bélyeg többféleképpen értelmezhető. Hesse értelmezése egyértelműen pozitív: azoknak a jele, akik többre hivatottak, akik kiemelkednek a tömegből, a vezetőké: „Káinnak is azért volt jel a homlokán, hogy félelmet és gyűlöletet szítson, és az akkori emberiséget kiterelje a beszűkült idillből, s a veszélyes messzeségbe hajtsa” (HESSE é. n.: 43).

A bibliai szövegben természetesen más értelemben jelenik meg: „A homlokán feltűnő jegy a bibliai szövegben kétértelmű, egyrészt a testvérgyilkosságért járó megbélyegzést jelenti, másrészt védelmet a büntett megtorlótól, azaz egyszerre jele a kitaszítottságának és az oltalom alá tartozásnak” (PINTÉR 2015: 5). Isten tehát szövetséget köt Káinnal, nemcsak megbünteti, hanem meg is védi. Vajon azért, mert Káin vétkében Isten sem ártatlan? Kosztolányi Káinja a jegyet (Ábel vérét), amit ő maga észre sem vett, egy mozdulattal lemosta: „Homloka közepén sötétedett a megalvadt vérfolt. Vizet mert markába, homlokát megnedvezte, és lemosta a vért, melynek nyoma sem maradt” (KOSZTOLÁNYI 1943: 249). Nincs büntetés, Káin tehát nem bűnös. „A művészi átdolgozásban azonban a Káin homlokára felfröccsenő vér könnyedén lemosható. Vagyis itt Káin sem megbélyegzésben, sem pedig isteni gondviselésben nem részesül, azaz minden jelöléstől és jelentéstulajdonítástól függetlenül, szabadon áll” (PINTÉR 2015: 5).

José Saramago *Káin* című regényében a bélyeg ugyan nem tüntethető el, sőt idővel egyre nagyobbá válik, de különösebb jelentősége, következménye nincs viselőjére nézve. Az emberek észreveszik, felmerül bennük, hogy Káin valamilyen bűnös, megkülönböztetett, de ő könnyedén el tudja terelni a figyelmüket a kérdésről, tehát igazából nem veszi senki komolyan ezt a bélyeget. Saramago Káin-története a Kosztolányi-novellánál is profánabb.

2.2. José Saramago: *Káin*

A regény a romantikus Káin-értelmezés hagyományába³ illeszkedik, persze a szerzőre jellemző kegyetlenül/keserűen ironikus módon „Áldottak azok, akik

3 Ld. pl. Byron: *Káin*, Baudelaire: Ábel és Káin.

a pártütés útját választják, mert övék lesz a földnek országa” (SARAMAGO 2012: 33) – olvassuk a regény elején. Hogy mit nevezhetünk áldottnak, persze, erősen vitatható manapság. Káin a regény szerint nem hal meg ugyan, idősíkokat, helyszíneket váltva bolyong az örökkévalóságban, de nem nagyon érezzük áldásnak azt, hogy újra és újra szembesül a világ, az emberiség értelmetlenségével, Isten dilettantizmusával.

Gyilkosságának motivációja nagyon hasonló Kosztolányi Káinjáéhoz: érthetetlen módon az ő áldozatát Isten nem fogadta el, Ábelét viszont igen. Akárhogyan próbálkozott újra, a füst soha nem szállt föl. Végül Ábel kigúnyolja, megalázza Káint, és így következik be a gyilkosság. Kosztolányi novellájában Isten neve meg sem említődik, a történet egy egyszerű emberi történet, apa-fiú viszonnal, testvérféltékenységgel. Saramago regénye nem mentes a misztikumtól, a transzcendenciától, Isten és angyalok járnak, kelnek időközön, tereken át, teszik, amit istenek és angyalok tenni szoktak: ítéleznek, büntetnek, áldozatot, dicsőítést várnak, követelnek. Csakhogy ez az Isten egy szédült, önkényes, tájékozatlan, érdektelen, következtelen, természetfeletti hatalmát kihasználó zsarnok, aki még csak nem is gonosz, egyszerűen csak meg gondolatlan, felelőtlen talán azt is mondhatnánk, hogy időnként infantilis. Vele kerül szembe Káin – aki a romantikus felfogás szerint lázadó, forradalmár volt, Hessénél a tömeg fölé józanságával, gondolkodásával, kételkedésével emelkedő ember – akinek rendeltetése az, hogy végigjárva a történelmet szembesül Isten amatőrizmussal, ő viszont nem egyszerűen csak lázad, forradalmat szít, az emberek élére áll. Ő nem próbálkozik az emberekkel összefogva megváltani a világot. Ő egyenesen az Úr ellen harcol, akit persze nem egyszerű megsemmisíteni: „azért öltem meg Ábelt, mert téged nem ölhettelek meg, de így olyan, mintha megöltelek volna” (SARAMAGO 2012: 34), a regény végére viszont megtalálja a megoldást.

Ha az emberiség történelmét Isten és ember dialógusaként vagy küzdelmeként fogjuk fel, két megoldás kínálkozik. Az egyik Madách válasza: Isten bölcs és mindenható, az ember nemes célja pedig a bízva küzdelem minden (látszólagos) értelmetlenség, kudarc ellenére is. Saramago válasza más. Káin ugyanis képes megállítani azt az örületet, amit ez a komolytalan, szeszélyes Isten indított el. A regény végén bejut (még hozzá Isten segítségével) Noé bárkájába, ahol felismerve az egyedülálló alkalmat, minden utast megöl, az ő magzatait hordó asszonyokat is. Istent nem ölhetette meg, de a játékának véget vetett, ráadásul az ördög szerepét betöltve (aki a regényben nem említették egyszer sem) örökre Isten vitapartnerre lesz, a Teremtő soha nem szabadul teremtményének kellemtelen kérdéseitől, az igazsággal való szembesítésétől. A regény így zárul: „Isten válaszát nem lehetett hallani, ahogyan Káin válaszul érkező szavai is elhaltak a levegőben, igen, valószínű, hogy így hadakoztak egymással újra meg újra neki-

veselkedve, s bizonyosan csak annyi tudható, hogy vitájuk nem ért véget, és még mindig tart” (SARAMAGO 2012: 160).

3. A FOLYAMATOSAN JELEN LÉVŐ GONOSZ SZIMBÓLUMA

3.1. A feledés homályából

Kemény István 2006-ban megjelent Élőbeszéd című kötetének *Egy hét az öreg Káinnal* című versciklusa egészen más aspektusból beszél az első gyilkosról. Az ő Káinja tűnik a leginkább jelképes figurának: a mindenkori testvérgyilkos szimbóluma. Napjaink vén bűnöse ő, akiről mindenki tudja, hogy valami bűnt követett el, de senki sem tudja pontosan, hogy mit. Rendőrök, újságírók nyomoznak utána, a szomszédok terjesztenek hamis információkat róla. Régi história már az övé, senki sem emlékszik rá igazán, ő maga sem, csak arra, hogy menekülnie, bujdosnia kell, amint az a versciklus *A mítosz* című darabjában is olvasható: „Káin, ha valahol rátalálnak, / pár nap alatt összeszedi magát, / nyugtalan lesz, elkezd kutatni, / a nevéért feltúrja a házat / és elhúzza valahonnan / a nevét. Állati félelem fogja el, / kimegy a kertbe, és a ház mögött / becsörtet a sűrűbe, eltűnik” (KEMÉNY 2006).

Horkai Hörcher Ferenc a versciklus drámaiságára mutat rá: „Az egyes darabok ugyanis nem független, önálló egységek, hanem elkülönített jelenetek egy dramatisztikus egészen belül. Mintha egy megíratlanul maradt dráma színeiből kapnánk ízelítőt” (HORKAY HÖRCHER 2007).

Ezekből a jelenetekből és monológokból áll össze Kemény Káin-képe, amely képből legalább két téma kínálkozik a tanórai feldolgozásra. Az egyik a történet eleveenségének a kérdése, amely egy igazi posztmodern kérdés: az évezredek történetéből mi maradhatott meg a századok során ráakódott újabb történetek és különböző értelmezések után. Mindenképpen érdemes a Káin-téma feldolgozásának a vége felé kitérni erre, figyelembe véve az *Epilógus* alábbi sorait: „Ki tudja pontosan már, ki volt az, merthogy rég volt, (...) Ki tudja pontosan már, mi volt, igaz se volt tán (...)” (KEMÉNY 2006). Hiszen az emberek történetei folyton ismétlődnek, változnak is, nem is, ki emlékszik már, hogyan is volt valójában; de abból, hogy ennek a rövid történetnek ennyiféle átírása van, mégiscsak arra következtethetünk, hogy az ember lényegében nem nagyon változott ez alatt a pár ezer év alatt. Sok történet szerint Káin soha nem halt meg, s végignézve ezeket a szövegeket, amelyek különböző korokban és kulturális kontextusokban születtek, vajon nem az derül-e ki, hogy igaz lehet a legenda?

3.2. Az örök bűnös

A Kemény-versciklus másik fontos témája *A mítoszban* megjelenő bűnösség. Káin bűne, amely bűn szintén örökéletűnek bizonyul, a testvérgyilkosság: „(...) testvérgyilkosok vagyunk, és / közös kincsünk a rossz lelkiismeret” (KEMÉNY 2006). „Az »emberiség végső nagy kérdései« közül alighanem a legfontosabb Kemény számára a bűnös-lét, az eredendő s a világban folyamatosan működő rossz. Ennek kifejezéséhez ad nyelvet a bibliai mítosz” (SZÉNÁSI 2014: 816).

Kemény István beszédmódjának posztmodernen túliságára Bányai János hívta fel a figyelmet (BÁNYAI 2007). Saramago regénye a posztmodern beszédmód egyik legerősebb eszközével, iróniával mondja el Isten és Káin „harcát”. Kemény versciklusában egy groteszk Káint látunk, akin nemigen van kedvünk nevetni. Sem rajta, sem a vers többi „jelenetén”. Ennek a Káinnak a bűne valóságos bűn. Isten nincs jelen a versben sehol, hasonlóan a Kosztolányi-novellához, de itt talán épp ez az, ami miatt nem tudjuk Káint felmenteni, mert a testvérgyilkosságra nem lehet semmi mentség, az sem, hogy Isten nem magyarázta meg az elutasítását. A ciklus záró darabjának Káin-monológja annyira erőteljes eszközöket használ, hogy nehezen tudunk szabadulni a vén, óriássá nőtt, bélyegként szarvakat hordó szörnyszülött/ördög képétől: „Én vagyok Káin, nagybácsi / és űzött nagyvad. Fejemet idétlen /szarv koronázza, kiszáradt fára hasonlít, / a fejem ősvilági nagy fej, amekkorát csak / ki tudott agyalni a középkori rabbi, / hogy el bírjon hinni teljesen – / akkora, mint egy családi ház!” (KEMÉNY 2006).

4. ZÁRSZÓ

Káin tehát ma is él: vitatkozik az Istennel, vagy újra elköveti a testvérgyilkosságot. Kemény István verse szerint „a testvérgyilkosság ősbűnét elkövető Káin az örök felejtés miatt térhet állandóan vissza az emberi történelemben, s ezáltal válhat a világban folyamatosan jelen lévő gonosz szimbólumává” (SZÉNÁSI 2014: 819).

A fentiek bőséges témát adnak az irodalomóra tematikus fókuszához, másrészt ezek a szövegek izgalmas lehetőségeket kínálnak a poétikai fókusz szempontjából is. Baudelaire verse kapcsán megbeszélhető a romantikus költői hagyomány, a Hesse-regény és a Kosztolányi-novella a huszadik század első felének pszichológizáló világlátására és szimbólumalkotására jó példa, a Saramago-regényben az ironikus történetmesélés, mítoszértelmezés figyelhető meg, Kemény István versciklusában pedig egyrészt napjaink médianyelve, a fogyasztói társadalom felszínes tájékozódása, érdeklődése, másrészt a groteszk képalkotása. „(...) a Kemény-kötet egyik alaptapasztalata, hogy már nincs meg az a közös tudás,

mely biztosan garantálhatná a bibliai történet megszólító erejét” (SZÉNÁSI 2014: 817). A Káin-mítosz illetően való alapos körbejárása talán hozzásegíti a diákokat ahhoz, hogy ne feledjék el teljesen ezeket az ősi történeteket, és képesek legyenek akár párbeszédet is folytatni velük.

Kiadások

- ADY Endre 1999. Összes költeménye. Budapest, MEK elektronikus kiadás. <http://mek.oszk.hu/00500/00588/00588.pdf>. Letöltve: 2016. május 21.
- HESSE, Hermann é. n. *Demian*. <http://www.msjkeeler.com/uploads/1/4/0/6/1406968/demian.pdf>. Letöltve: 2016. május 27.
- KEMÉNY István 2006. Egy hét az öreg Káinnal. = *Holmi*, 4. <http://www.holmi.org/2006/04/kemeny-istvan-egy-het-az-oreg-kainnal>. Letöltve 2016. június. 28.
- KOSZTOLÁNYI Dezső 1943. *Novellái*. Budapest, Révai. <http://mek.oszk.hu/15500/15578/15578.pdf>. Letöltve: 2016. június 2.
- SARAMAGO, José 2012. *Káin*. Budapest, Európa Könyvkiadó

Irodalom

- BÁNYAI János 2007. A szó átváltozása. Kemény István: Élőbeszéd. = *Híd*, 1:
- HORKAY HÖRCHER Ferenc 2007. „Az élet, kérem, az nem tánctanfolyam”. Kemény István: Élőbeszéd. = *Kortárs*, 7–8. <http://www.kortaronline.hu/2007/07/%E2%80%9Eaz-elet-kerem-az-nem-tanctanfolyam%E2%80%9D/5419>. Letöltve: 2016. június 28.
- PINTÉR Borbála 2015. *A személyiség önazonosságának kérdése Kosztolányi Dezső Káin-kötetének novelláiban*. In: *Kosztolányi nemzedéke és a háború (1914–1918)*. Budapest, MTA-ELTE Hálózati Kritikai Szövegkiadás Kutatócsoport. 185–213. http://real.mtak.hu/33329/1/PINTER_Kain.pdf. Letöltve: 2016. június 28.
- RISKÓ Enikő 2009. *A regényelemzés lehetséges lélektani szempontjai*. Doktori (PhD) disszertáció. Károli Gáspár Református Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskola
- SZÉNÁSI Zoltán 2014. Nagybácsi és űzött nagyvad. Kemény István Élőbeszéd című kötetéről. = *Vigilia*, 11

Agota TOT

„KAIN JE OPET MEĐU NAMA”

Dijalog Kainovih parafraza

Po jevrejsko-hrišćanskom kulturnom krugu razvoj čovečanstva počinje sa bratoubistvom. Kain ubija Avelja. Ovaj motiv je omiljena tema umetnika. Jedan od razloga za omiljenost može biti što ova kratka i koncizna biblijska priča ostavlja

puno otvorenih pitanja. Takođe razlog može biti i taj što tema dotiče jednu od najdubljih problematika, tajnu čovečanstva: ljubomoru između braće. Tematika ove studije je upotreba Kainovih priča, u obradi književnih dela iz 20. i 21. veka, u srednjoškolskoj nastavi.

Ključne reči: Kain i Avelj, parafraza, Endre Adi, Herman Hese, Deže Kostolanji, Joze Samarago, nastava književnosti, srednja škola

TÓTH Ágota

”AND HERE IS CAIN AGAIN”

Dialogue of Cain paraphrases

According to the Jewish-Christian cultural circle, fratricide is what stands at the beginning of humanity's history. Cain and Abel's story is a very popular artistic theme. The reason may be the fact that the Bible tells the story very briefly and concisely, leaving many open questions. However, another reason may be that it touches on one of humanity's deepest problems: fraternal jealousy. The topic of this paper is the teaching of the Cain-stories in secondary schools with the help of 20th and 21st century literary elaborations.

Keywords: Cain and Abel, paraphrases, Endre Ady, Hermann Hesse, Dezső Kosztolányi, José Samarago, teaching, secondary school.